

Paweł Pawlaczyk

PROJEKT PRZESTRZENNEGO ZRÓŻNICOWANIA FUNKCJI TERENU DRAWIENSKIEGO PARKU NARODOWEGO¹

A project of spatial differentiation of functions of the area
of the Drawa National Park (NW Poland)

Abstract

A national park should fulfil various purposes, e.g. maintenance of biodiversity, preservation of particular taxons, securing undisturbed course of natural processes, making it possible to carry on scientific studies etc. These different designs can be accomplished in a single park only when it is divided into zones with different assignments. It has been proposed to divide the area of the Drawa NP into 5 zones with the following aims respectively: observation and securing of the course of spontaneous processes, preservation of the existing natural values, creation of new natural values, isolation of other zones from external effects, other functions (protection of cultural values, education, tourism). Limitations of admissible sphere of activity and the legal status — both according to the law being in force in Poland and to a proposition, lately placed on the agenda, of its modification — have been proposed for each zone.

KEY WORDS: land use planning, nature protection, nature management, national parks, zonation of protected areas.

1. Wstęp

Od Drawieńskiego Parku Narodowego oczekuje się (por. różni autorzy w dokumentacji projektowej, Agapow & Jasnowski eds. 1986), aby została w nim zachowana pełna reprezentacja typów biocenoz, aby park ochronił stanowiska rzadkich gatunków roślin i zwierząt, aby lasy parku zostały przebudowane w kierunku ich unaturalnienia i aby park był obiektem modelowym do prowadzenia takiej przebudowy w Puszczy Drawskiej.

¹ Niniejszy projekt jest propozycją do dyskusji, przedstawioną dyrekcji i Radzie Naukowej DPN w październiku 1993.

Oczekuje się także, by było możliwe śledzenie spontanicznej dynamiki ekosystemów rozmaitego typu. Oprócz tego Park ma być miejscem edukacji przyrodniczej.

Aby było możliwe zrealizowanie tak rozmaitych celów w jednym parku narodowym, trzeba podzielić jego obszar na fragmenty przeznaczone do realizacji różnych celów. Podział taki, określający „strategię ochrony terenu” powinien być pierwszym krokiem przy opracowywaniu szczegółowych zasad ochrony terenu Parku.

Podział terenu poszczególnych parków narodowych na fragmenty o różnych funkcjach, jako podstawę do planowania metod ochrony, proponowano już wielokrotnie (np. Michalik 1991 w stosunku do Ojcowskiego Parku Narodowego). Poniższy projekt jest próbą konsekwentnego zastosowania tego sposobu postępowania do terenu Drawieńskiego Parku Narodowego.

Blizsze informacje o fizjografii obiektu, będącego przedmiotem projektowania, znajdują się w odrębnych opracowaniach (Agapow & Jasnowski eds. 1986, Kujawa-Pawlaczyk & Pawlaczyk 1992, Pawlaczyk 1992).

2. Dotychczasowa sieć rezerwatów ścisłych w Parku

Obecny podział terenu Drawieńskiego Parku Narodowego na fragmenty objęte ochroną ścisłą i częściową jest w dużej mierze pozostałością czasów przed utworzeniem parku, kiedy to powstające rezerваты przyrody miały charakter „wysp” w terytorium nie objętym ochroną. Sieć rezerwatów była zaprojektowana odpowiednio do tej sytuacji przestrzennej. Objęcie całego terenu ochroną w parku narodowym sprawia, że ówczesny projekt można i należy obecnie zmodyfikować.

Niewątpliwie obecna sieć rezerwatów ścisłych (za wyjątkiem jednego rezerwatu: Widłakowy Bór, gdzie nie ma już obfitszych populacji widłaków) pokazuje obiekty o najwyższych wartościach przyrodniczych, to znaczy te, które powinny być chronione w sposób szczególnie troskliwy. Postulaty stawiane jeszcze przed powołaniem Parku (np. Krawiec 1986), jak i badania prowadzone na terenie Parku już po jego powstaniu (między inny-

mi J. Kujawa-Pawlaczyk, mat. npbl.) wskazują, że do „obiektów specjalnej troski” należałoby dołączyć dodatkowo:

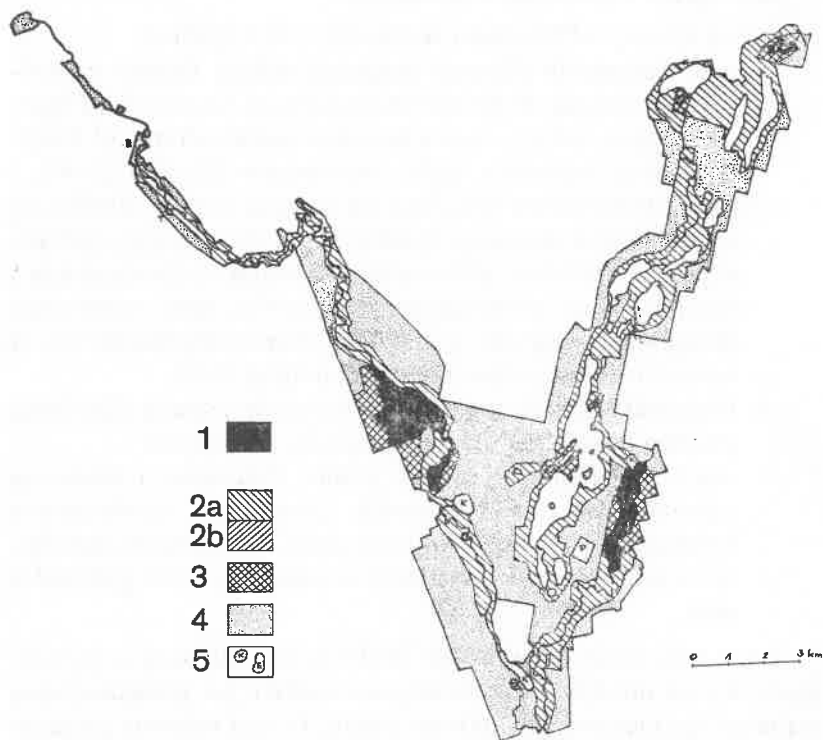
- mezotroficzne jeziora ramienicowe: Czarne, Marta, Płociowe, Piaseczno Duże,
- fragmenty borów sosnowych, z kompletem gatunków charakterystycznych borów, w otoczeniu Jeziora Czarnego,
- fragmenty ubogich dąbrów *Fago-Quercetum* pomiędzy jeziorem Marta a jeziorem Płociowym,
- doliny Drawy i Płocicznej w całości, a szczególnie:
  - tzw. Zatomskie Zbocza: fragment doliny Drawy na wysokości Zatomia z dobrze zachowanymi buczynami i łągami na dnie doliny, oraz z licznymi osobliwościami florystycznymi (brekinia, obfite stanowisko lilii złotogłów),
  - tzw. Berberysowe Wzgórza na lewym brzegu Płocicznej na wysokości obecnego rezerwatu Głuskie Ostępy (interesujące ciepłolubne zbiorowiska zaroślowe z berberysem i różami), oraz przylegające fragmenty boru sosnowego (komplet borowych gatunków charakterystycznych), a także torfowisko przejściowe w dolinie rzeki,
  - fragmenty łąk w dolinie Płocicznej w rejonie Karolinki (bardzo bogate populacje nasięźżała, storczyki),
  - otoczenie północnej części jeziora Ostrowiec i otoczenie ujściowe odcinka Płocicznej (klasycznie wykształcone źródłiska, olsy i łągi w dolinie rzeki, zbiorowiska zaroślowe z udziałem szakłaka, oraz z udziałem kilku gatunków róż).

Listę obecnych rezerwatów ścisłych, uzupełnioną o wymienione wyżej obiekty, traktować więc można jak prowizoryczną waloryzację przyrodniczą terenu parku. Forma ochrony poszczególnych obiektów (także tych uznawanych dotychczas za rezerwaty ścisłe) wymaga jednak rozważliwej: wiele z nich, jak np. bogate florystycznie łąki Karolinki, wymaga aktywnych działań ochronnych, do czego potrzeba statusu prawnego ochrony częściowej, a nie ścisłej. Poniższy projekt zachowuje dla wszystkich wymienionych wyżej obiektów status „miejsc specjalnej troski”

preferując w nich ochronę zachowawczą (tzn. mającą na celu zachowanie ich wartości przyrodniczej), ale wymagana metoda ochrony zaprojektowana jest rozmaicie.

3. Projekt podziału terenu Parku

Proponuje się wyróżnienie na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego pięciu stref omówionych niżej.

Ryc. 1. Projekt podziału terenu Drawieńskiego Parku Narodowego na strefy o różnych celach ochrony (por. Tab. 1): 1 — strefa obserwacji i zabezpieczenia przebiegu spontanicznych procesów przyrodniczych; 2a — strefa aktywnej ochrony zachowawczej całych ekosystemów; 2b — strefa aktywnej ochrony zachowawczej elementów ekosystemów; 3 — strefa izolacji; 4 — strefa kreowania krajobrazu wartościowego przyrodniczo; 5 — strefa innych funkcji.

Fig. 1. A project of division of the Drawa NP into zones of different detailed protection purposes (see Tab. 1): 1 — zone of observation and securing of the course of spontaneous natural processes; 2a — zone of active preservative protection of whole ecosystems; 2b — zone of active preservative protection of some elements of ecosystems; 3 — zone of isolation; 4 — zone of creation of a landscape of high natural value 5 — zone with other functions.

Dla każdej strefy przedstawiono (por. Tab. 1., Ryc. 1.): cel, jaki ma być w niej realizowany, obszary które powinny wchodzić w skład strefy (por. ....), metodę realizacji celu i wymagany status prawny obszaru — ten ostatni zarówno według obowiązującej ustawy o ochronie przyrody, jak i według szczegółowszej propozycji Baleckiewicza (1993). Teren parku podzielono tak, żeby fragmenty szczególnie wartościowe przyrodniczo znalazły się w strefach ochrony zachowawczej, a nie w strefach, w których dozwolone będzie „eksperymentowanie na przyrodzie”. Starano się, by każdy z ważniejszych typów ekosystemów parku znalazł swą reprezentację w każdej strefie. W miarę możliwości starano się też, by poszczególne obszary funkcjonalne były możliwie duże i miały zwarte kształty.

Strefa 1: obserwacji i zabezpieczenia przebiegu spontanicznych procesów przyrodniczych

Realizowanym w tej strefie celem ochrony powinno być umożliwienie niezakłóconego przebiegu spontanicznych procesów przyrodniczych i ich obserwacja. Wymaga to wyeliminowania w maksymalnym możliwym stopniu wpływów antropogenicznych i nieingerowania w przebieg tych procesów. Zasada nieingerowania powinna być zachowana nawet wtedy, gdy zmiany przybiorą kierunek odmienny od oczekiwań.

Do strefy tej powinny być zaliczone:

- rezerwat Radęcin, poszerzony w kierunku Drawy i połączony z dotychczasowymi rezerwatami Zawilcowe Lasy, Łęgi nad Drawą, Poziomkowy Las. Tak utworzony, duży obiekt zapewni możliwość obserwacji dynamiki mało zniekształconych buczyn pomorskich, grądów i łągów olszowo-jesionowych, a także obserwację procesu regeneracji lasów zniekształconych dawniejszą gospodarką człowieka. Szczególnym walorem obiektu jest obecność w tak zakreślonych granicach roz-

- maitych form antropogenicznych zniekształceń buczyn pomorskich, co powinno umożliwić obserwację ich (konwergentnej?) regeneracji,
- dawny rezerwat „Płociczna”, obejmujący dolinę rzeki i lasy na jej zboczach. Obiekt ten umożliwi obserwację dynamiki ekosystemu rzeki, oraz przebiegu fluktuacji, regeneracji, a także sukcesji wtórnej w lasach porastających dno i zbocza doliny,
- torfowisko Kłocie Ostrowieckie, dla zabezpieczenia unikatowego przebiegu procesu sukcesji od zatoki jeziora kalkaliogotroficznego, przez szuwar kłociowy, w kierunku torfowiska wysokiego (por. Jasnowska, Jasnowski 1991),
- dystroficzne Jeziorka Głodne i przyległe torfowiska, dla zabezpieczenia przebiegu sukcesji pierwotnej — zarastania jezierek dystroficznych,
- jedno lub kilka z mezotroficznych jezior ramienicowych, np. jezioro Czarne i jezioro Płociowe, dla obserwacji spontanicznej dynamiki takiego ekosystemu wodnego.

Tab. 1. Funkcja i wymagany status prawny wyróżnionych stref.
 Tab. 1. The function and required legal status of the distinguished zones.

Zone Strefa	Funkcja Function	Status wg propo- zycji Balcerkie- wicza (1993) Status according to the proposition of Balcerkiewicz (1993)	Status wg obowią- zującego prawa Status according to the law in force
1	2	3	4
1.	Obserwacja i zabezpieczenie przebiegu spontanicznych procesów przyrodniczych Observation and securing of the course of spontaneous natural processes	rezerwat ścisły strict reserve	ochrona ścisła strict protection
2.	Zachowanie istniejących wartości przyrodniczych — zachowanie całych ekosyste- mów Preservation of existing natural values — preservation of whole eco- systems	rez. częściowy ogólny zacho- wawczy preservative general partial reserve	ochrona częściowa partial protection

1	2	3	4
	Zachowanie istniejących wartości przyrodniczych — zachowanie elementów ekosystemów Preservation of existing natural values — preservation of some elements of ecosystems	rez. częściowy specjalny special partial reserve	ochrona częściowa partial protection
3.	Izolacja Isolation	rez. częściowy otulinowy lagging partial reserve	ochrona częściowa partial protection
4.	Tworzenie krajobrazu wartościowego przyrodniczo Creation of a landscape of high natural value	rez. częściowy ogólny eksperymentalny experimental general partial reserve	ochrona częściowa partial protection
5.	Funkcje inne niż ochrona przyrody Functions other than nature conservation	quasi-rezerwat quasi reserve	ochrona częściowa ochrona krajobrazu partial protection landscape protection

Tak zaprojektowana strefa umożliwi zachowanie obiektów które są przykładami większości zachodzących na terenie parku procesów dynamiki biocenoz. Spełnia postulatory Szwagrzyka (1991), aby „rezerwaty ściśle tworzyć niekoniecznie w lasach naturalnych (która to kwalifikacja jest i tak wątpliwa), ale tam, gdzie istnieje potrzeba obserwacji zachodzących w sposób naturalny procesów, nawet jeżeli są to procesy regeneracji w zbiorowiskach silnie przekształconych”. Projekt takiego zakreszenia granic strefy ma oparcie w potrzebie kontynuacji podjętych dotychczas badań nad dynamiką roślinności (zbierano materiały ze stałych powierzchni badawczych, albo wykonywano precyzyjne mapy roślinności w: Radęcinie, Poziomkowym Lesie, Kłó-

ciach Ostrowieckich, oraz we fragmentach lasu w pobliżu rezerwatu Radęcin).

W strefie tej powinna być zastosowana ochrona bierna (= ścisła), polegająca na wstrzymaniu się od wykonywania jakichkolwiek zabiegów. Proponuje się zachować w rezerwach Radęcin i Płociczna możliwość usuwania elementów ewidentnie antropogenicznych (status rezerwatu otwartego w rozumieniu Balcerkiewicza 1993).

Strefa 2: aktywnej ochrony zachowawczej

Na obszarach objętych tą strefą powinno się dążyć do zachowania istniejącego krajobrazu o wysokiej wartości przyrodniczej, to znaczy do zachowania pełnej reprezentacji występujących na terenie parku ekosystemów naturalnych i półnaturalnych, oraz do zachowania warunków życia gatunków zwierząt i roślin, szczególnie tych, które są zagrożone w skali Europy, kraju lub rejonu.

Reguły działania w tej strefie powinny zakładać wstrzymywanie się od jakiegokolwiek ingerencji tam, gdzie nie jest ona konieczna, i ani ekosystemom, ani żyjącym w nich cennym gatunkom nie zagraża niebezpieczeństwo („**primum non nocere**”), ale bezzwłocznie wykonywanie koniecznych działań w sytuacji, gdy rysuje się taka groźba. Proponuje się przyjęcie zasady, aby ewentualne działania miały raczej charakter usuwania niektórych elementów biocenozy różnymi technikami, niż zewnętrznego zasilania i wspomagania ekosystemu i nie wiązały się z bezpośrednim naruszaniem struktury gleby (por. Balcerkiewicz 1993).

Oznacza to, że np. w stosunku do ekosystemów leśnych powinno się pozwolić na spontaniczną ich regenerację po dawniejszym okresie intensywnej gospodarki leśnej, procesy regeneracyjne nie powinny być jednak w tej strefie ani przyspieszane, ani hamowane. Zachowanie trwałości lasu w większości przypadków będzie możliwe bez ingerencji, powinno być jednak pozostawione prawo ingerencji w przypadku pojawienia się nad-

zwyčajnych zagrożeń dla trwałości ekosystemu leśnego (np. gradacji owadów). Nie należy wykonywać zabiegów łączących się ze sztucznym wprowadzaniem jakichkolwiek materiałów, ani osobników jakikolwiek gatunków. Konieczne będzie eliminowanie inwazyjnych gatunków obcych, bo stwarzają one bezpośrednio niebezpieczeństwo pogłębienia degeneracji fitocenozy leśnych (por. Danielewicz 1993, Pawlaczyk 1993b).

W stosunku do ekosystemów nieleśnych konieczne jest kontynuowanie dawniejszego sposobu gospodarowania, który te układy ekologiczne ukształtował, np. koszenie łąk w dolinach rzecznych (por. Michałik 1990, Pawlaczyk 1993a i lit. tam cyt.). Proponuje się, aby zabiegi miały w poszczególnych latach „fluktuujące” natężenie, co sprawi, że stale będą obecne w krajobrazie także rozmaite stadia sukcesyjne.

W wybranych miejscach występowania szczególnie cennych gatunków roślin i zwierząt działania ochronne powinny być podporządkowane zachowaniu tych gatunków, nawet jeżeli wiąże się to z uszczerbkiem dla innych elementów ekosystemu. Zgodnie z proponowaną zasadą **tylko koniecznej ingerencji** działań takich nie należy podejmować dopóty, dopóki nie rysuje się zagrożenie dla populacji cennych gatunków, ale gdy zagrożenie takie powstaje, to można mu przeciwdziałać przy użyciu dowolnych technik.

Wymagany status prawny tej strefy: ochrona częściowa w sensie ustawy o ochronie przyrody. Według propozycji Balcerkiewicza (1993) obszary objęte tą strefą są rezerwatami częściowymi ogólnymi i specjalnymi.

Proponuje się zaliczenie do tej strefy:

- jako rezerваты specjalne (dążenie do zachowania wybranych elementów ekosystemów):
  - torfowisko Sicienko (stanowisko chamedafne północnej),
  - torfowisko Żółwia Kłoc (żółw błotny),
  - Tragankowe Urwisko (kilka gatunków roślin ciepłolubnych),
- jako rezerваты ogólne (dążenie do zachowania całych ekosystemów, tak naturalnych jak i półnaturalnych):

- doliny Drawy i Płocicznej w całości, wraz z przylegającymi fragmentami lasu,
- jeziora Piaseczno Wielkie i Małe z przylegającymi fragmentami lasu,
- jezioro Marta i fragmenty lasu pomiędzy nim a jeziorem Płociowym,
- brzegi jeziora Ostrowiec i przylegające fragmenty lasu.

Strefa 3: izolacji

Obszary objęte tą strefą powinny zapewniać izolację wybranych obiektów zaliczonych do strefy 1 i 2 od wpływów zewnętrznych.

Reguły działania w tej strefie powinny być podobne jak w strefie 2, z tym, że kryterium konieczności podjęcia określonych działań powinno być przede wszystkim dobro obiektu izolowanego, a dopiero w drugiej kolejności dobro terenu stanowiącego otulinę.

Obszary objęte tą strefą muszą mieć status ochrony częściowej w sensie ustawy o ochronie przyrody. Według propozycji Balcerkiewicza (1993) obszary te miałyby status rezerwatów ctulinowych.

Do strefy tej proponuje się zaliczyć:

- fragmenty lasu okalającego zaliczony do strefy 1 rezerwat „Radęcin”,
- fragmenty lasu okalającego zaliczony do strefy 1 rezerwat „Płociczna”,
- las okalający zaliczony do strefy 1 torfowiska „Kłocie Ostrowieckie” i „Głodne Jeziorka”,
- cały Półwysep Dębowy, jako otoczenie traktowanego jako rezerwat specjalny (strefa 2) torfowiska „Żółwia Kłoc”,
- las okalający traktowane jako rezerwat specjalny (strefa 2) rezerwat „Sicienko”.

Strefa 4: kreowania krajobrazu o wysokiej wartości przyrodniczej

W strefie tej celem działania byłoby aktywne tworzenie krajobrazu o wysokiej różnorodności biologicznej i dużym udziale elementów naturalnych przy użyciu wszystkich dostępnych form działania. W strefie tej możliwe byłoby np.: prowa-

dzenie aktywnej przebudowy drzewostanów w kierunku ich unaturalniania i uzgadniania z siedliskiem, inicjowanie powstawania zbiorowisk zaroślowych, oszyjków i okrajków na skrajach lasu, tworzenie „stanowisk zapasowych” roślin i zwierząt (meta-plantacje), ewentualne reintrodukcje. Proponuje się, aby reguły działania w tej strefie dopuszczały wszystkie działania prowadzące do określonego wyżej celu, z ograniczeniem w postaci przyjęcia pewnych ogólnych zasad gospodarowania. Jako takie przykładowe zasady proponuje się np.:

- zasadę minimalizacji używania środków chemicznych do sytuacji zagrożeń o charakterze katastrofalnym,
- zasadę maksymalnego możliwego wykorzystania spontanicznych procesów przyrodniczych (por. realizowany z grantu KBN temat badawczy „*Spontaniczne tendencje dynamiczne roślinności leśnej DPN jako postulowana podstawa gospodarki rezerwatowej*”),
- zasadę zapobiegania synantropizacji szaty roślinnej, w tym szczególnie zasadę niewprowadzania i aktywnego zwalczania gatunków obcych geograficznie i siedliskowo (por. Pawlaczyk 1993b; próby zestawienia list takich gatunków w lokalnych warunkach Puszczy Drawskiej opracowano osobno: Pawlaczyk mscr a, Pawlaczyk mscr b).

Obszary objęte tą strefą powinny mieć w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody status ochrony częściowej. Według propozycji Balcerkiewicza (1993) są to rezerваты częściowe eksperymentalne.

Do strefy tej proponuje się zaliczyć fragmenty terenu parku nie zaliczone do pozostałych stref.

Strefa 5: pozostałych funkcji

Strefa ta skupia fragmenty terenu parku, dla których będą realizowane cele inne niż ochrona przyrody sensu stricto. Obszary te odpowiadają pojęciu quasi-rezerwatów w propozycji Balcerkiewicza (1993), a zgodnie z obowiązującym prawem powinny podlegać ochronie częściowej (obszary edukacji i ochro-

ny wartości kulturowych) lub ochronie krajobrazu (obszary pomocnicze i obiekty turystyczne).

Obszary edukacji przyrodniczej. Tereny wyznaczone do prowadzenia zajęć o charakterze edukacyjnym, np. z wycieczkami zbiorowymi odwiedzających park, nawet jeżeli stwarza to pewną uciążliwość dla przyrody parku. Obszary te odpowiadają postulowanemu przez Jasnowską (1986) „rezerwatom szkolnym”. Na terenach tych powinno być możliwe tworzenie i eksponowanie trwałych modeli dydaktycznych, prezentujących informacje o przyrodzie DPN (np. tablice informacyjne, trwale zabezpieczony profil glebowy, tablice z nazwami wybranych gatunków roślin).

Do realizacji tego celu proponuje się przeznaczyć:

- teren po prawej stronie Drawy od Barnimia do szkółki leśnej Nadleśnictwa Drawno. Przez teren ten przebiega trasa ścieżki dydaktycznej dla młodzieży szkół podstawowych (Staszczuk mscr), a jego edukacyjne wykorzystanie jest już faktem, z którym trzeba się liczyć,
- teren po lewej stronie Drawy pomiędzy Słopicą a biwakiem Bogdan-ka. Podobne wykorzystanie tego terenu postulowane było przez Jasnowską (1986), a jego atutem jest dobra dostępność komunikacyjna. Teren ten przylega do Stacji Terenowej Lubuskiego Klubu Przyrodników na Bogdance, stanowiąc naturalne przedłużenie zorganizowanej w i wokół Stacji ekspozycji prezentującej przyrodę Parku.

Obszary ochrony wartości kulturowych. Tu celem działań powinno być zachowanie i wyeksponowanie w środowisku obiektów kultury materialnej, także przy wykorzystaniu różnicującej roli szaty roślinnej. Oznacza to np. tolerancję dla słabo inwazyjnych gatunków roślin synantropijnych, których obecność jest śladem aktywności ludzkiej w danym miejscu (np. śnieżyczka, przebiśnieg, barwinek, szafirki i cebulice na dawnych cmentarzach, zarośla lilaka w miejscach dawnych osad i in.). W miejscach takich nie powinny być prowadzone prace zacierające ślady obecności człowieka (np. nie powinny być zalesiane dawne place składowe i stoczyska bindug), a wybrane obiekty mogłyby zostać wręcz wyeksponowane (np. ogrodzenie i uporządkowanie terenów dawnych cmentarzy).

Ochroną taką powinny zostać objęte:

- stanowiska XVIII- i XIX-wiecznych hut szkła w okolicy dawnej wsi Podszkle, oraz u ujścia Cieszynki do Płocicznej,
- sieć dawnych bindung nad Drawą (por. Kujawa-Pawlaczyk mscr),
- rozproszone na terenie DPN i wtopione już w środowisko leśne dawne cmentarze ewangelickie,
- tereny dawnych osad, a w szczególności osad Sitno, Marta, Springe i Podszkle).

Obiekty turystyczne. Pola biwakowe i parkingi na terenie DPN, powinny być użytkowane zgodnie ze swoim przeznaczeniem, przy zachowaniu minimalnej uciążliwości dla przyrody parku.

Obszary pomocnicze. Tereny umożliwiające funkcjonowanie parku i realizację ochrony — np. szkółka, teren aktualnie istniejących osad, itp. Powinny być użytkowane zgodnie ze swoim przeznaczeniem, przy zapewnieniu minimalnej uciążliwości dla przyrody parku.

4. Konsekwencje zaproponowanego podziału funkcjonalnego

Odpowiednikiem dotychczasowych rezerwatów ścisłych w Drawieńskim Parku Narodowym, które w intencji ich twórców miały zabezpieczyć i zachować w stanie nienaruszonym najcenniejsze przyrodniczo fragmenty DPN, jest w przedstawionym wyżej projekcie suma stref 1, 2 i 3. Zaproponowano więc znaczne rozszerzenie obszaru, który miałby podlegać szczególnie troskliwej ochronie, pomimo że niektóre dawne rezerваты ścisłe zmieniłyby swój status na tereny pod ochroną częściową.

Zaproponowany podział funkcjonalny jest lokalną adaptacją postulowanego wielokrotnie strefowania obszarów chronionych, o malejącym od jądra ku brzegom obszaru reżimie ochrony, tyle że — ze względu na specyfikę parku, chroniącego przyrodę dolin rzecznych — strefy mają kształt skrajnie wydłużony. Zaproponowane strefy 1, 2 i 3 to strefy o wysokim reżimie ochronnym, a strefa 4 — to strefa o nieco szerszym zestawie dopuszczanych w niej działań, z możliwością wypróbowywania proprzyrodniczych, łagodnych metod gospodarowania. Otoczenie

Drawieńskiego Parku Narodowego większym obszarem ochrony i kształtowania krajobrazu (np. w randze parku krajobrazowego), wespół z realizacją przedstawionego projektu, stworzyłoby obiekt chroniony o strukturze odpowiadającej strukturze postulowanej dla rezerwatów biosfery.

L I T E R A T U R A

- AGAPOW L., JASNOWSKI M. eds. 1986. Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. Gorzowskie Towarzystwo Naukowe, Gorzów Wlkp., 235 pp.
- BALCERKIEWICZ S. 1993. Propozycja uściślenia kategorii i statusu rezerwatów przyrody. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 49, 2: 13—21.
- DANIELEWICZ W. 1993. Występowanie drzew i krzewów obcego pochodzenia jako problem ochrony przyrody w rezerwach i parkach narodowych. *Przegl. Przyrodn.* 4, 3: 25—32.
- JASNOWSKA J. 1986. Funkcje dydaktyczne projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. In: Agapow L., Jasnowski M. eds. *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Towarzystwo Naukowe: 225—233.
- JASNOWSKA J., JASNOWSKI M. 1991. Dynamika rozwojowa roślinności torfotwórczej w rezerwacie „Kłocie Ostrowieckie”. *Zesz. Nauk. AR w Szczecinie, Rolnictwo* 51: 11—52.
- KRAWIEC J. 1986. Ogólna ocena stanu czystości wód rzeki Drawy i wybranych jezior na terenie projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego. In: Agapow L., Jasnowski M. eds. *Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego*. Gorzowskie Towarzystwo Naukowe: 115—130.
- KUJAWA-PAWLACZYK J. msc (1993). *Bindugi nad Drawą — opracowanie historyczno-przyrodnicze*.
- KUJAWA-PAWLACZYK J., PAWLACZYK P. 1992. Co wiemy o przyrodzie Drawieńskiego Parku Narodowego? *Lubuski Przegl. Przyrodn.* 3, 1: 53—70.
- MICHALIK S. 1990. Sukcesja wtórna i problemy aktywnej ochrony biocenoz półnaturalnych w parkach narodowych i rezerwach przyrody. *Prądnik* 2: 175—198.
- MICHALIK S. 1991. Program aktywnej ochrony zasobów genowych flory Ojcowskiego Parku Narodowego. *Prądnik* 3: 81—91.
- PAWLACZYK P. 1992. *Drawieński Park Narodowy*. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin, 40 pp.

- PAWLACZYK P. 1993a. Ochrona przyrody wobec spontanicznych procesów przyrodniczych. *Przegl. Przyrodn.* 4, 3: 33—62.
- PAWLACZYK P. 1993b. Możliwości hamowania synantropizacji fitocenoz leśnych. *Przegl. Przyrodn.* 4, 3: 3—24.
- PAWLACZYK P. msc. (1993). Drzewa i krzewy Puszczy Drawskiej.
- PAWLACZYK P. msc. (1992). Typy siedliskowe lasu a naturalne zbiorniki wodne w warunkach przyrodniczych Puszczy Drawskiej.
- STASZCZYK B. msc. (1993). Ścieżka dydaktyczna w rezerwacie „Barnie”.
- SZWAGRZYK J. 1991. Dynamika lasów naturalnych a koncepcja ochrony rezerwatowej: źródła konfliktu i propozycje rozwiązań. *Prądnik*, 4: 153—159.

Summary

Protected natural objects should fulfil many purposes, e.g. maintenance of the maximum biological diversity, creation of conditions for observations of spontaneous natural processes, conservation of particular taxons or some types and forms of ecosystems, making it possible to carry on scientific studies, afford possibilities for natural education etc. Though all these purposes are contained within the term „nature conservation”, their realization in the same time and place is impossible. The obvious method for realization of all these purposes in one object is to divide its area into fragments assigned for different aims. This method is wide used in spatial planning of landscape parks (Baranowska-Janota 1993 and references in th..... paper); it has been also proposed for national parks (Ojcowski NP, Michalik 1991). The Drawa National Park, created in 1990 at the Pomeranian Lake District (NW Poland), is an example of an object with diverse tasks assigned. It has been proposed to divide the Park's area into zones designed to realize particular purposes: Zone of observation and securing of the course of spontaneous natural processes, zone of active preservative protection, zone of isolation, zone of creation of a landscape of high natural value, and a zone with functions different than nature conservation (Tab. 1, Fig. 1). It has been endeavoured to divide the Park's area in such a way that fragments with the most valuable nature would be situated within a zone with the aim of conservation of existing natural values, that the fragments designed for observation of spontaneous dynamics of biocenoses would have a proper size and fragments of the area homogenous according to the aim and conservation method would be as large as possible. The current division of national park areas into fragments under strict protection, partial protection and landscape protection states insufficient-

tly the differentiation of protection methods which should be in use in particular zones. A proposition of Balcerkiewicz (1993), specifying categories of reserves and other protected areas fits better to the set of methods of activity and limitations which would be realized in particular zones. A logic complement of the presented project would be encircling the Drawa NP with a landscape park, consisting the sixth zone, where the aim of activities would be a rational exploitation of natural resources, securing their constancy and — in maximum possible degree — natural values of the area.

Adres autora:

Paweł Pawlaczyk
Drawieński Park Narodowy
Leśników 2A
73-220 Drawno